

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, Mart 7 1929

Sayı: 119

Milletlerin Mazilerine Ait Yeni Keşifler

Efganistanda En Son San'at Keşfiyatı

Şarkta türkiyenin büyük teceddüt yolunu takip eden hükûmetler arasında Efganistan mühim bir mevki işgal eder. Bu kardeş memlekette irtica yobazlarının idare ettiği ihtilâl son günlerde inkilâp ve teceddüdün lehine inkişaf etmektedir. Bu ictimai ve siyasî hareketlerle bütün cihanın alâka ve dikkatini celbeden bu ülkedeki san'at hareketleri, bilhassa bizde, çok meçhul kalmıştır. Halbuki bu son senelerdeki asariatika hafriyatı, bu memleketin san'at tarihini de aydınlatmıştır. Buradaki tetkikatı 1925 senesindenberi M. Alfred Foucber isminde bir Fransız alimi idare etmektedir. Bunun yanında M. Andre Godart isminde meşhur bir mimar da vardır. Kral Amanullah bütün Efganistandaki hafriyatın imtiyazını Fransızlara vermiştir. Bu vadide son mevsimlerde elde edilen neticeler ümidin çok fevkinde olmuştur. Bunlardan bazıları Guinet müzesinde teşhir edilmiştir. Efgan san'at eserlerine tahsis edilen galeriden bu defa Fransa Reisicumhuru tarafından küşadedilmiştir. Hafriyat

Hind-Efgan hududunun ortasından Hadda'da Kâbil vadisinin nihayetinde yapılmıştır, Heyetin mütefenninlerinden M. Barlhoux (50) eski mevkii işaret etmiş, fakat şimdiye kadar bunlardan 13 u kazılmıştır. San'at burada da kara kuvvetin muhalefetiyle karşılaşmıştır. Mollalâr, bir kaç yerde, mukaddes mezarlar bulunduğunu

heykeller kırılmıştır. Şimdiye kadar (6000) kadar heykel ve küçük heykel bulunmuştur. Bunlardan başka (500) kadar da duvar resimleri elde edilmiştir ki bunların eski bir Budda mabedine ait olduğu anlaşılmıştır.

Bunlar arasındaki duvar tez-yinatında, bariz bir şekilde, eski Yunan tesiri görülmektedir.

Hafriyat neticesinde cenaze merasimine ait yollarla insan kemikleri, madenî sikkeler ve (parirus) parçaları da bulunmuştur. Bir kaç yerde minyature merdivenler de çöğalmıştır. Binaların duvarlarında lâmba ve eşya koymağa mahsus delikler vardır. Bu duvarların nihayetinde tefekküre dalmış bir Budda heyke vardır. Bunun altında bir taht bulunmaktadır.



Pompei villalarından bir harabe

iddia edecek harekâta mani olmuşlar, muhtelif yerler yağma edilmiş, hatta, Heyet âzası zehirlendirilmek istenmiştir. İlk heykeller çıkarıldığı sıralarda, hafriyat hükûmetin nezareti altında yapılmış, fakat sonraları, bir takım menfaat yolunda koşanların müdahalesiyle bir çok kıymetli taşlar ve

Budda'nın iki tarafında sırayla mukaddes şahsiyetler, ruhlar ve diğer ikinci derecede ki şahslar toplanmıştır. Keşfedilen şeylerin Yunanî karakteri bu memlekette Yunan san'atkârlarının vücuduna şpuhe bırakmıyor. Bu eserlerin yerlilerin elinden çıktığına yahut Yunanistan'da yapılarak buraya



*Afganistanda bir 3 üncü
asır zahidi başı*



*Budda üzerine çiçek atan
bir ilâh*



*Dördüncü asra ait
bir baş*



Genç bir Scyth başı



3 üncü asra ait bir efganlı



Bir şarklı başı



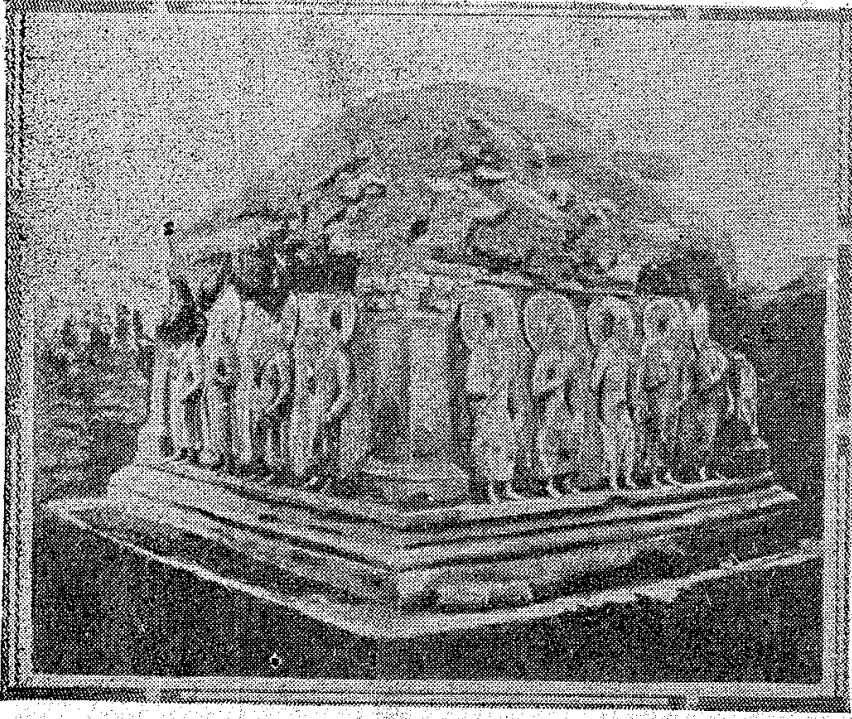
*Ruhlar : Budda'nın
hayatından*



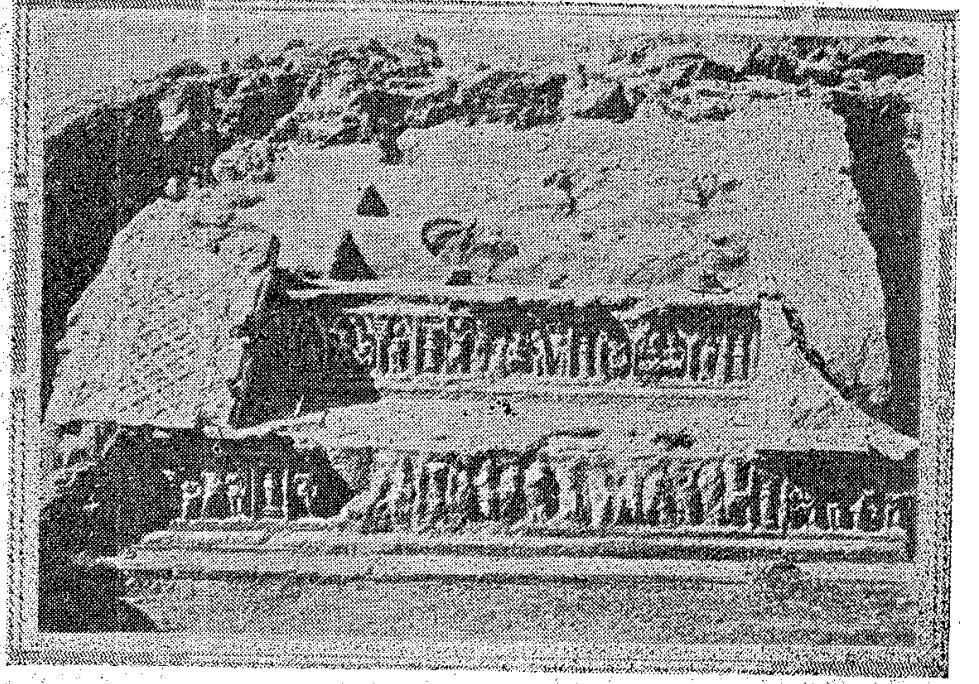
Duvar tezginatından



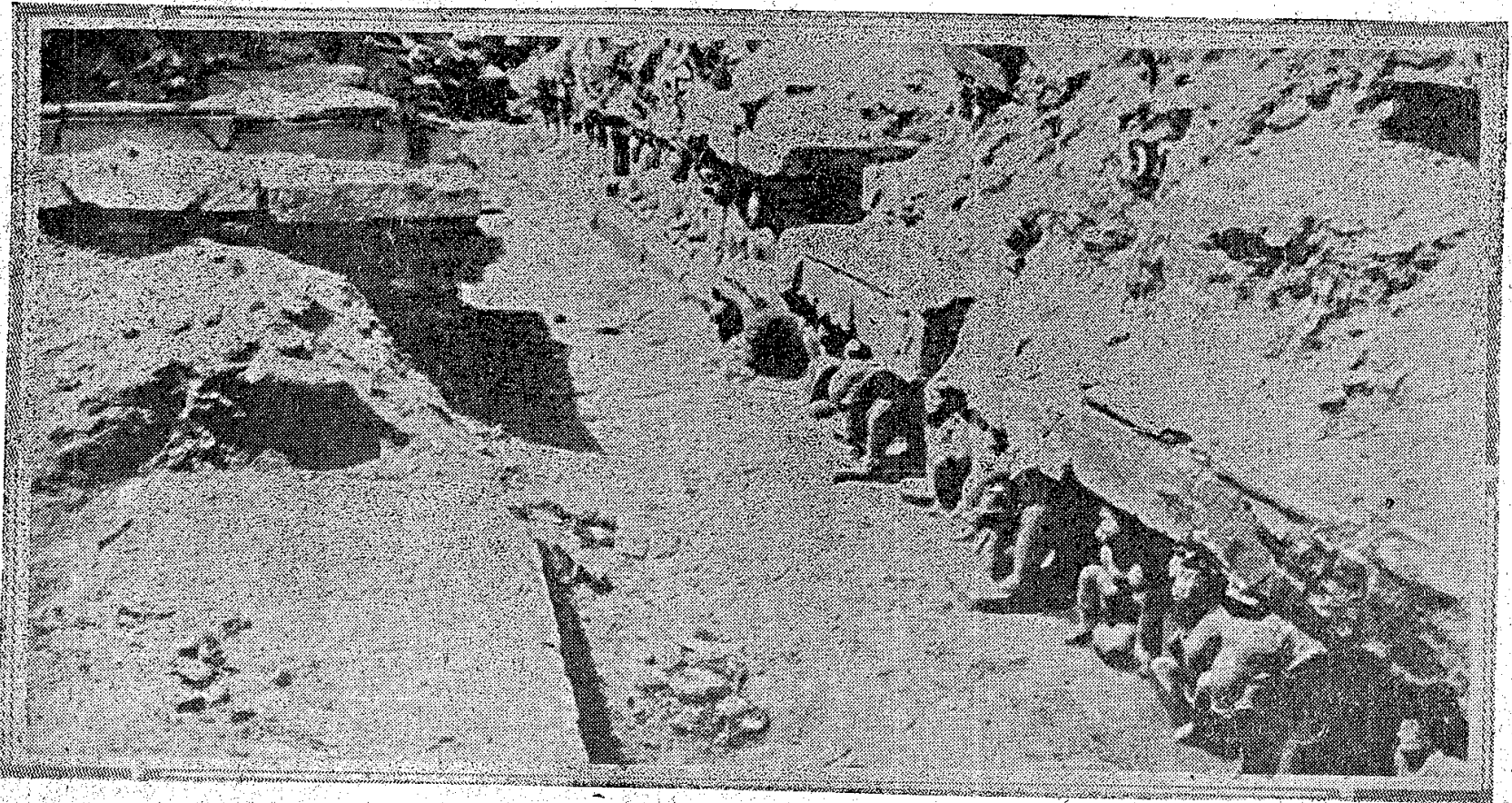
*Buddaya Yaklaşan
bir şeytan*



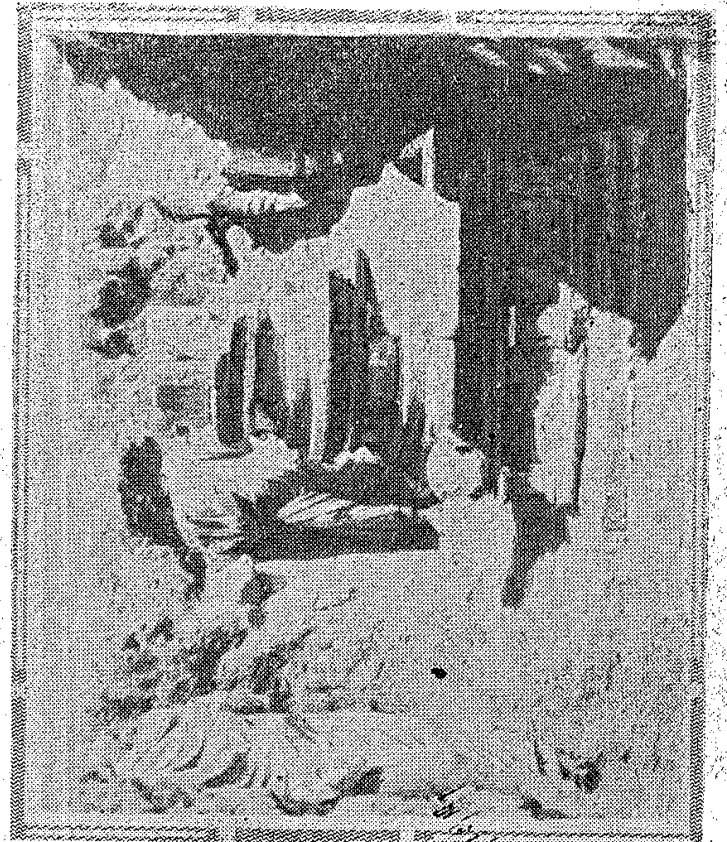
Budda ve arkadaşları



3 üncü asra ait müzeyyen bir basamak



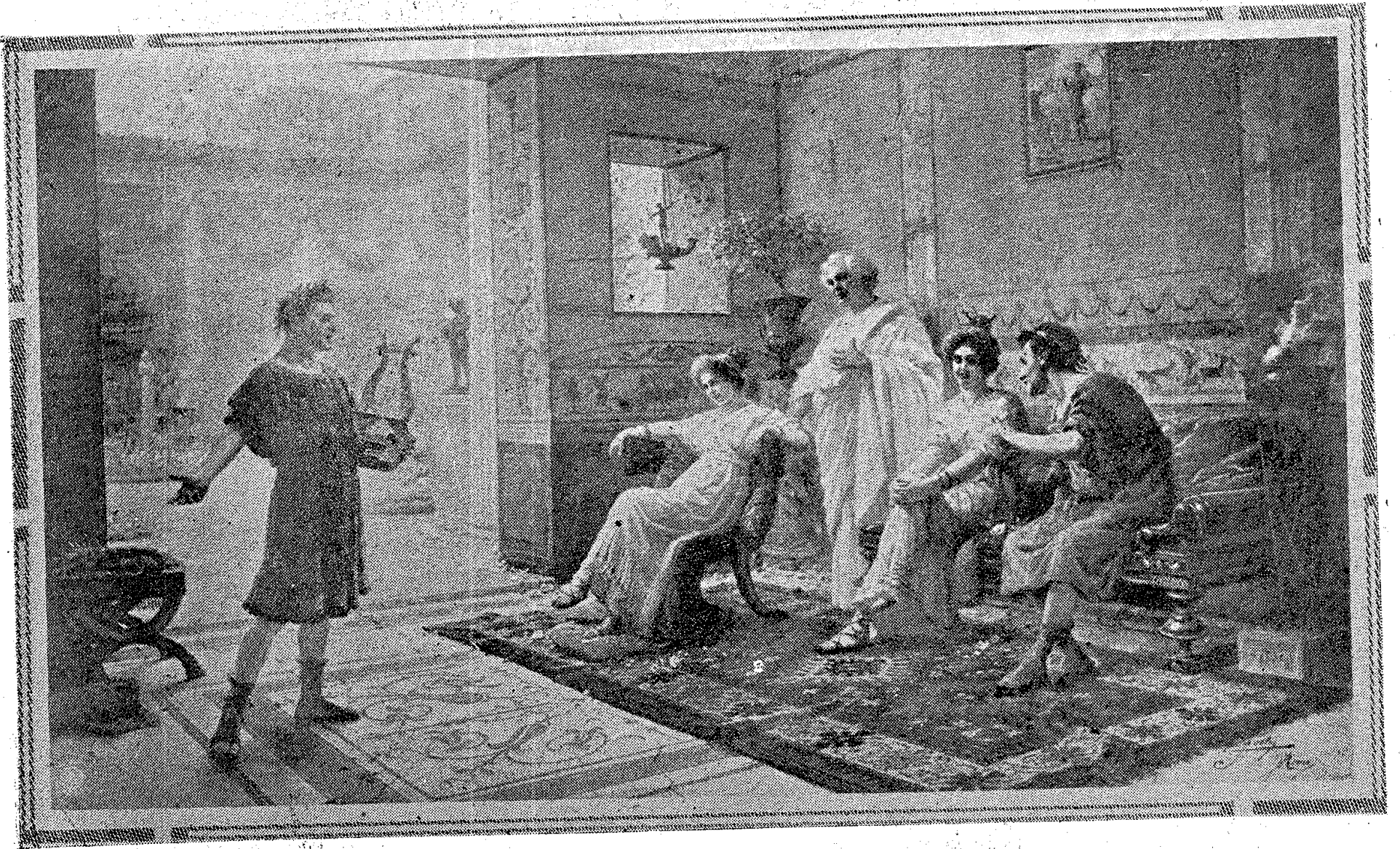
Atinedekilere benzeyen bir mabet geçidi



Efganistan'da son hafriyatta bulunan asarı atika



Umumî bir çeşmede Pompeili gençlerin şakalaşmaları



Pompei'de bir villada mes'ut bir hayat :
Prof. (Forti) tarafından, hafriyat esas ittihaz edilerek çizilmiştir.

getirildiğine yahutt Roma mamulâtından olduğuna, inanmak mümkün değildir. Her halde vaktile Yunan artistleri Efganistanâ gelmişler ve Kâbil civarı bunların san'at merkezleri olmuştur.

Burada bulunan duvar heykelleri bir yerde, Atinedeki Dionysos mabedini hatırlatmaktadır. Hafriyatta açığa çıkan heykeller arasında bir kısmı eski (Scyth) kavmine ait çehreleri tasvir etmektedir. Bunun için bu eserlerin tetkiki Şark milletleri tarihini çok tenvir edecektir. Milâttan sonra üçüncü asra ait bir (Scyth) zahidinin başı çok dikkata şayandır. Milâttan evvel birinci asra ait olan, Büyük İskendere benzeyen bir tablo, bir mabudun Budda üzerine çiçek serptiğini göstermektedir. Bir bedevi başı ve üçüncü asra ait bir Efganlı başı çok muvaffak eserlerdendir. İki küçük tabloda Budda'nın hayatına ait bir hikâyede, ruhlar tasvir edilmektedir.

Efganistanda bulunan bu san'at eserleri bu memlekette eskiden yaşıyan kavmleri tetkik etmek noktasından çok kimetlidir. Buna san'at tarihinin bir zaferi nazarile bakabiliriz.

Pompeii'de yeni keşfiyat

Vezuv yanardağının insafsız lavları altında kalarak harabolmuş olan meşhur (Pompeii) şehri uzun senelerden beri yapılan hafriyat vasıtasile, mümkün olduğu kadar eski şekline iade edilmektedir.

Tabiatın bu müthiş hailesi tarihe, san'at ve medeniyet tarihine, müstehase halinde bir şehir ve medeniyet hediye etmiştir.

İtalya başvekili Mussolini Pompei'de yapılan tetkikata çok ehemmiyet veriyor. Son zamanlarda bu faaliyetten elde edilen neticeler çok kıymetlidir. Bu hususta selâhiyettar olan Profesör (Halbherr) e nazaran : Pompei deki en son hafriyat (Via dell'Abbondanza) [bereket sokağı] nin yukarı

kısımlarını açığa çıkarmıştır. Bu sokak bir ticaret merkezi olup iki üç katlı evleri havidir. Burada (Publius Tages) gibi meşhur tüccar ve bankerlerin evleri ve ticarethaneleri vardır. Ticâret, bu sokakta, her kesin her günkü san'atını teşkil eder. Burada uzun fabrika sıraları, dükkânlar ve (tabernoe) denilen lokanta ve meyhaneler sokağın her iki tarafını kaplamıştır. Burası Roma'da yeni keşfedilen (Trajan Forum) undaki pazara benzer.

Bu Son hafriyat, bilhassa, büyük bir muvaffakiyet ile ikmal edilmiştir. Buna sebep te, bu hususta yeni bir şeklin takip edilmesidir. Evelce bütün hafriyat toprağı yukarıdan aşağıya kazmak suretiyle yapıliyordu. Halbuki şimdi bu usul bırakılmış, bunun yerine toprak ufki bir surette kazılarak tedricen aşağılara doğru inilmiştir. Bu suretle toprak tabaka tabaka tetkik edilmiş ve bulunan her şeyin mevki ve derinliği daha kolay ve sahih bir surette tespit edilebilmiştir. Öyleki bunların, hafriyattan sonra eski hallerine iadesi mümkün olmuştur. [meselâ ilk tesadüf edilen kiremit kısımları destekler vasıtasile tutturulmuştur]. Hafriyat devam ederken kömür haline gelmiş, tahtalar ve direkler yerine demir çubuklar konulmuş; düşmüş, yahut kırılmış kiremit ve künkler eski yerlerine konulmuş; dükkân kapılarındaki renkli işaretler camlar vasıtasile muhafaza edilmiştir.

Eskiden Pompei sokaklarında bulunan esas evler, şimdiki (Campania) evlerinden farklı değildir. Pompei evleri, umumiyet itibarile birer küçük (Komşu kapısı) vasıtasile birbirlerine merbuttur. Hemen her evin önünde bir büyük balkon vardır. Bunlar daima sokakları gölgelendirir, Bütün meydan ve sokak şimdiki Napoli ve (Palermo) sokaklarını andırır. Profesör Maiuri'ye göre, bu tica-

ret kısmındaki evler ticarî bir noktai nazardan bina edilmiştir. Çünkü bunların inşası zamanlarında ticarî mulahaza san'at ve istirahat düşüncesine galip gelmişti. Onun için bu evlerde, eski devrin zevk ve atalet ima eden süslü şekli yerine hayat ve ticaret mücadelesinin doğurduğu şekiller görünür. Şehirdeki binaların büyük bir kısmı, din ve san'atın, bu talisiz kasabanın son gönüne kadar, el ele yürüdüğünü gösterir.

Evlerdeki avlunun etrafında, odaların altlarına tutturulmuş sütunlar vardır ki bunların ortasına delikler delinmiştir. Buralara demir çubuklar geçirilir ve bunların üstünden sarkıtılan perdeler, alt kısımları gölgelendirir. Şimdi bütün bu evler, meşhur İtalyan mimarları tarafından hali aslilerine irca edilmiştir. Burada görülen resimler hafriyatın takip ettiği yolu göstermekle beraber, İtalyan ressamlarından Profesör Forti tarafından yapılmış, eski Pompeii hayatını canlandırmaktadır. Pompeii'deki esaslı bina ve bahçeler tamamıyla eski şekillerine iade edilebilmişlerdir. Resimlerimizin birinde zeytin yağı tazyik cenderesi görülmektedir. Diğerinde (Cornelius Rufus)un villasındaki bahçe, eski şeklinde gösterilmiştir. üçüncü bir resimde bir Pompeii mahallesinde Çeşme başında gençlerin şakalaştıklarını seyredebiliyoruz.

San'at yolunda yürüyen insanın yorulmak bilmeyen Çalışması miladın 79 senesinde' yani bundan tam 20 asır evvel Vezuvun lavları ve kızgın taş yağmurları altında tabiatın esrarlı koynuna gömülen bir şehiri bugün en ince teferruatına kadar, san'at tarihine hediye etmiş demektir.

KÂZIM SEVİNÇ